

فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۶، شماره پیاپی ۲۳، پاییز ۱۳۹۵

شاپای چاپی: ۶۷۳۵-۲۲۵۱ - شاپای الکترونیکی: ۷۰۵۱-۲۴۲۳

<http://jzpm.miau.ac.ir>

ارزیابی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی - شهرستان جهرم)

جواد بذرافشان^۱: استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

مجتبی روستا: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ایران

دریافت: ۱۳۹۳/۱۰/۵ صص ۱۴۲-۱۵۲ پذیرش: ۱۳۹۴/۲/۲۰

چکیده

انسان برای رسیدن به اهداف والای انسانی، پس از برآوردن نیازهای بیولوژیکی، نیاز به امنیت دارد که در این میان مهم‌تر از امنیت، موضوع احساس امنیت است که از شاخص‌های مهم کیفیت زندگی روستایی است. هدف مقاله حاضر، ارزیابی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان جهرم می‌باشد. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی-توسعه‌ای است. جامعه آماری تحقیق تعداد ۵۸۱۳ خانوار از تعداد ۷۴ روستا در بخش مرکزی شهرستان جهرم می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۵۰ نفر به دست آمد. داده‌ها با نرم‌افزار SPSS از روش‌های آماری توصیفی و آمار استنباطی همچون آزمون خی دو، ضریب همبستگی کندال و رگرسیون چند متغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. نتایج حاصله از تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۷۰۶ می‌باشد و بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته همبستگی نسبتاً قوی وجود دارد. تأثیر متغیرهای محیط فیزیکی، اعتماد، رضایتمندی بر احساس امنیت معنی‌دار است و تأثیر متغیرهای جنسیت، تحصیلات، تجربه جرم و سن معنی‌دار نیست. متغیرهای رضایتمندی با ضریب رگرسیونی ۰/۷۵۸ و اعتماد با ضریب رگرسیونی ۰/۲۸۳ بیشترین تأثیر را روی متغیر احساس امنیت دارند و متغیر محیط فیزیکی با ضریب رگرسیونی ۰/۱۹۷ در رتبه بعدی قرار دارند. همچنین، نتایج حاصل از آزمون همبستگی کندال حاکی است که بین دو متغیر احساس امنیت و میزان اعتماد اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد. نهایتاً اینکه، برای بررسی رابطه میان عامل تجربه جرم و میزان احساس امنیت از آزمون خی دو استفاده گردید. با توجه به میانگین تجربه جرم و سطح معنی‌داری که از ۰/۰۵ بیشتر می‌باشد، تفاوتی در احساس امنیت در بین کسانی که تجربه مستقیم جرم را داشته‌اند؛ با افرادی که تجربه نکرده‌اند، وجود ندارد. بنابراین، می‌توان گفت که امنیت و احساس امنیت در محدوده مورد مطالعه در سطح بالایی قرار دارد.

واژه‌های کلیدی: امنیت، احساس امنیت، مناطق روستایی، شهرستان جهرم.

^۱. نویسنده مسئول: bazrafshan@gep.usb.ac.ir ۰۹۱۵۱۴۹۷۸۴۶

بیان مسأله:

یکی از مفاهیم با اهمیت، پیچیده و جدید در دنیای امروز و در بسیاری از مباحث سیاسی، اجتماعی و اقتصادی موضوع و مفهوم امنیت است. امنیت مفهومی ذهنی و نسبی است که بر پایه‌ی اصول متعدد، در یک جامعه پدیدار و استمرار می‌یابد (Azami and Rusta, 2012: 178). انسان برای تسلط بر طبیعت، فرار از ناامنی و تهدید، تأمین نیازهای اساسی خود و در یک کلمه برای دستیابی به امنیت و احساس ایمنی، زندگی اجتماعی را برگزید و از سوی دیگر، به موازات گسترش اجتماعات و پیچیده تر شدن روابط و تعاملات اجتماعی، وارد روابط گوناگونی شد که عرضه‌های زندگی را تحت عناوین اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و ... از هم متمایز کرد و امنیت او را تحت شعاع قرار داد. بدین ترتیب بشر با تجمع و تشکیل جامعه، بستری نو برای تهدید امنیت خود فراهم آورد که از زندگی جمعی او ناشی می‌شود. او که برای فرار از ناامنی و دستیابی به احساس امنیت، جامعه را تشکیل داده بود، به زودی، دریافت که این بار امنیتش نه تنها از سوی طبیعت و عوامل طبیعی، بلکه از سوی انسان‌ها و عوامل گوناگون اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیز تهدید می‌شود. از این‌رو، دغدغه همیشگی او برای دستیابی به احساس امنیت در مقوله جدید با عنوان احساس امنیت اجتماعی ظهور کرد که در پی تأمین آن علل و اسباب لازم را باید شناخت (Ahmadi et al, 2013: 110). آن‌گونه که به تعبیر برخی از دانشمندان، ار دلایل اصلی چشم‌پوشی بشر از آزادی و حیات طبیعی و تن دادن به زندگی جمعی، مسئله امنیت اجتماعی (جمعی) است. در دوره‌های تاریخی، جوامع بشری به ویژه دولتمردان آن، برای حفظ و بقا خود سعی در ایجاد امنیت و احساس امنیت داشته‌اند (Zangiabadi and Zanganeh, 2011: 42). از بعد عینی، امنیت اجتماعی به معنای ایجاد شرایط و موقعیت امن برای افراد جامعه است و از بعد ذهنی، امنیت به معنای احساس امنیت است. بر این اساس، امنیت ارتباط مستقیمی با ذهنیت و ادراک مردم دارد. اگر مردم جامعه‌ای احساس کنند که پدیده امنیت کمرنگ شده و یا کاهش یافته است، ممکن در مرحله اول آن را فقط به عنوان یک واقعیت ذهنی تلقی کنند، اما در مرحله بعد و به نحو ناخودآگاه به عنوان پدیده‌ای بیرونی تجلی خواهد یافت (Darbanastaneh et al, 2013: 106). هر دو بعد می‌توانند بر یکدیگر تأثیر مثبت یا منفی بگذارند (Rafieyan et al, 2012: 57).

در باب احساس امنیت، تعاریف متفاوتی وجود دارد که هر کدام از زوایای، مقوله امنیت را مورد اشاره قرار داده‌اند، از جمله اینکه: احساس امنیت اجتماعی به فقدان از تهدید شدن یا به مخاطره افتادن ویژگی‌های اساسی و ارزش‌های انسانی و نبود ترس از تهدید حقوق و آزادی‌های مشروع گفته می‌شود (Afshar, 2006). یا احساس امنیت به احساس رهایی انسان از اضطراب، بیم و خطر اطلاق می‌شود (Garooosi, 2008). به عبارتی، آرامش و آسودگی خاطری است که توجه به ابعاد مختلف آن می‌تواند ارتباطات و سرمایه‌ی اجتماعی عظیمی که خود عاملی برای ثبات، آرامش و لذت از فضاهای عمومی شهری و روستایی است را به وجود آورد. تحولات سریع اجتماعی و جابجایی‌های فراوان افراد و خانواده‌ها از یک طرف موجب سیال شدن و بی‌ثباتی بافت جمعیتی محله‌های شهری (روستایی) شده و از طرف دیگر افزایش جرم و بزهکاری را در پی داشته است که به نوبه‌ی خود موجب کاهش احساس امنیت و افزایش ترس شده است (Haghighatian, 2013: 53). گستره احساس امنیت در افراد، متأثر از عوامل متعددی است که یکی از مهم‌ترین این عوامل، دینداری و سطح اعتقادات فرد است که عاملی مهم در افزایش احساس امنیت فرد در هنگام حضور در شرایط سخت و مکان‌های ناامن تلقی می‌شود (Poorahmad et al, 2012: 1). احساس امنیت، یکی از عوامل مهم در پویایی و سلامت محیط زندگی می‌باشد که لازم است در فرآیند برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت سکونتگاه‌ها مورد توجه قرار گیرد (Sheikhbeygloo, 2013: 226). با عنایت به اینکه احساس امنیت یکی از اساسی‌ترین نیازهای اولیه‌ی انسان است (Gidenz, 2005: 110)؛ بدیهی است این سطح از ناامنی می‌تواند تأثیرات بسیار مخربی بر زندگی انسان‌ها داشته باشد.

در همین راستا، روستاها به مثابه یک موقعیت زیستی که دربردارنده حجم متراکمی از افراد گوناگون است؛ در صورتی قادر به ایفای کارکردهای ویژه خود خواهند بود که امنیت در نزد ساکنان آن، در حد قابل‌قبولی ارزیابی شود (Darbanastaneh, 2013: 107). امروزه نگاه به مسائل و آسیب‌های امنیتی می‌تواند از زوایای مختلفی صورت پذیرد که بخش مهمی از آن

گریبانگیر جامعه روستایی کشور می‌باشد. از طرف دیگر، عدم وجود امنیت و به تبع آن، عدم احساس امنیت در روستاها، باعث بروز ناهنجاری‌هایی مثل مهاجرت آنان به شهرها، حاشیه‌نشینی و ... می‌شود. با توجه به آنچه ذکر شد هدف اصلی این پژوهش، ارزیابی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در مناطق روستایی بخش مرکزی- شهرستان جهرم می‌باشد.

پیشینه نظری تحقیق:

لیتل و دیگران^۱ (۲۰۰۵) به بررسی احساس امنیت زنان در چهار روستا در کشورهای انگلستان و نیوزیلند پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که در طراحی فضای عمومی باید به امنیت کالبدی، دوستانه بودن فضا و کالبد توجه بیشتر شود تا زنان روستایی در چنین کالبدی احساس امنیت نمایند. افشانی و ذاکر ماهانه (۱۳۹۰) در تحقیق «مطالعه تطبیقی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان و مردان ساکن در شهر یزد» به این نتیجه رسیده‌اند که احساس امنیت جانی در زنان یزدی کمتر از مردان بوده است؛ در حالی که احساس امنیت اقتصادی در مردان کمتر از زنان بوده است. پژوهش ابراهیم‌زاده و دیگران (۱۳۹۲) تحت عنوان «احساس امنیت شهروندان و عملکرد پلیس (مورد مطالعه شهر زاهدان)» نشان می‌دهد که علی‌رغم اینکه بین رفتار حرفه‌ای پلیس با احساس امنیت رابطه‌ی معناداری وجود ندارد؛ با این همه توانمندی و فعالیت اجتماعی پلیس رابطه مستقیمی با افزایش احساس امنیت در میان شهروندان زاهدانی دارد. در نتیجه با افزایش توانمندی و فعالیت اجتماعی پلیس، احساس امنیت شهروندان افزایش می‌یابد. زیاری و دیگران (۱۳۹۲) تحت عنوان «تحلیل تطبیقی احساس امنیت در فضاهای شهری و روستایی مطالعه موردی: شهرستان کوهدشت» به این نتیجه رسیده‌اند که از لحاظ احساس امنیت تفاوت معناداری بین نقاط شهری و روستایی وجود ندارد؛ ولی از لحاظ ترس از فضای شهری و روستایی، تفاوت بین شهر و روستا معنی‌دار است. پژوهش محمدی و مرادی پادوک (۱۳۹۲) تحت عنوان «بررسی احساس امنیت زنان در مناطق مختلف شهری: نمونه‌ی موردی: مناطق ۵ و ۱۳ اصفهان» نشان می‌دهد که بین شاخص‌های کالبدی و اجتماعی با میزان امنیت رابطه مستقیمی وجود دارد. از طرفی، مردم حضور پلیس و نیروی انتظامی را مهم‌ترین عامل در ایجاد حس امنیت می‌دانند. لطفی و دیگران (۱۳۹۲) در پژوهش خود تحت عنوان «ارزیابی و سنجش مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و تأثیر آن در امنیت زنان (نمونه موردی: منطقه ۳ ساری)» نتیجه گرفته‌اند که نتایج ضریب همبستگی پیرسون از وجود همبستگی معنی‌دار میان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و احساس امنیت بانوان حکایت دارد که بیشترین همبستگی بین مؤلفه‌ها، سهم مؤلفه انسجام اجتماعی با مقدار ۰/۳۰۹ می‌باشد. مطالعه دربان- آستانه و دیگران (۱۳۹۲) تحت عنوان «تحلیل فضایی و پهنه‌بندی احساس امنیت روستاییان شهرستان شیروان و چرداول» نشان می‌دهد که احساس امنیت روستاییان در سطح شهرستان با میانگین ۲/۴۶ (در بازه ۱ تا ۵) در حد متوسط و پایین می‌باشد. احمدی و دیگران (۱۳۹۳) در تحقیقی تحت عنوان «تحلیل عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در نواحی روستایی با تأکید بر سرمایه اجتماعی مطالعه موردی: دهستان مرحمت‌آباد میانی، شهرستان میاندوآب» به این نتیجه رسیدند که رابطه معناداری میان احساس امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی خانوارهای روستاهای مورد مطالعه وجود دارد و با افزایش سرمایه اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی خانوارهای روستایی بهبود می‌یابد.

امنیت از ریشه امن است که در مقابل بیم و هراس و ناامنی استفاده می‌شود. امنیت یکی از نیازهای فطری بشر است که با جوهر هستی انسان پیوند ناگسستنی دارد. از این‌رو، واژه امنیت از قدمتی به دیرینگی تاریخ بشر برخوردار است و حتی از جهتی، واژه امنیت بر مفهوم اجتماع و جامعه مقدم است (Mousavi, 2009: 40). شواهد تاریخی نیز حاکی از آن است که هر موقع در جامعه‌ای آرامش و امنیت حکفرما بوده است، آن جامعه رو به پیشرفت گذاشته و در سایه این آرامش بسیاری از دستاوردهای علمی بشر رشد و ترقی نموده است. اما بالعکس وقتی آرامش یک اجتماع دستخوش تغییر و تحول و یا جنگ می‌گشته، احساس امنیت به شدت افول کرده و مردم از بیم جان‌شان، حتی نمی‌توانستند به کوچک‌ترین امورات زندگی خود سامان دهند. بر این اساس، می‌توان اظهار کرد که امنیت پیش زمینه یک اجتماع سالم و احساس امنیت بسترساز توسعه جوامع انسانی است و سعادت یک اجتماع در گرو حفظ و بقاء امنیت و احساس امنیت ناشی از آن است (Ebrahimzadeh et al,)

¹ - Little et al

33: 2012). در نظریه‌های جغرافیایی و جامعه‌شناختی، مقوله احساس امنیت بیشتر در مباحث اکولوژی اجتماعی مطرح می‌گردد (Ziari et al, 2013: 144). هیلر معتقد است حضور مردم چه غریبه و چه آشنا، احساس ایمنی را در فضای عمومی ارتقاء داده و وسیله‌ای است که به کمک آن می‌توان فضا را به صورت طبیعی مورد نظارت قرار داد. لذا، وی به دنبال خصوصیات شکلی فضا است که حضور مردم و به تبع آن احساس امنیت را افزایش می‌دهد (Modiri, 2006: 17؛ Hiller, 1996: 47-60). فیشر نیز نشان داد که بی‌اعتمادی بین همسایگان و هم محله‌ای‌ها باعث می‌شود که آنان ارتباطات کمتری با هم داشته باشند. فقدان ارتباطات و ایجاد فضای بی‌اعتمادی باعث می‌شود که ساکنان از دنیای بیرون‌شان دچار ترس و واگم شوند (Fischer, 1982: 70). یافته‌های محققین نشان می‌دهد با وجود احساس امنیت، فرد از زندگی در محیط اجتماعی خود هراسان و نگران نبوده و در تعامل با محیط اجتماعی خود از سوی دیگران احساس ایمنی می‌کند. اهمیت بررسی و شناخت ابعاد و زوایای احساس امنیت از این جهت ضرورت دارد که کنشگران در انجام کنش با مراجعه به ذهنیت روان‌شناختی و تاریخی خود به تصمیم‌گیری و انجام کنش اقدام می‌نمایند. لذا ارزیابی و احساس آنها از فضای کنش نقش بستری و زمینه‌ساز در این تصمیم‌گیری ایفا می‌نماید؛ چرا که رابطه بین ساختارهای عینی (امنیت) و صورت‌های ذهنی (احساس امنیت) مبنای تصمیم‌گیری افراد می‌باشد (Ahmadi et al, 2014: 110).

مازلو نیازهای انسان را در پنج دسته تقسیم می‌کند که عبارت است از: نیازهای جسمانی^۱، نیازهای ایمنی^۲، نیازهای تعلق و عشق^۳، نیازهای احترام^۴ و نیازهای خودشکوفایی^۵. به نظر مازلو، این نیازها خصلت سلسله‌مراتبی داشته و در اکثر افراد، تا نیازهای سطوح پایین‌تر برآورده نشود، چنان ارگانیزم را درگیر خود می‌کنند، که امکان پرداختن به نیازهای سطح بالاتر، کاهش می‌یابد (Mazloo, 1993: 101). نکته‌ای که بایستی به آن توجه شود، نقش و اهمیت وجود احساس امنیت در بین افراد جامعه در بعد ذهنی در کنار وجود امنیت در بعد عینی است و به همین دلیل، برخی از نظریه‌پردازان (Jalava, 2003؛ Schneier, 2003؛ Loozan, 1999) احساس امنیت را مقدم بر وجود عینی امنیت معرفی می‌کنند. کاهش احساس امنیت، باعث بی‌اعتمادی، رواج بدبینی، شایعه و عدم مشارکت و همکاری در برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی کشور شده و این روند بستر مناسبی برای آشفتگی اجتماعی و تهدید امنیت داخلی خواهد بود (Rajabi, 2005: 102). ترس و ناامنی در طی زمان، تأثیرات مخرب و منفی بر کیفیت زندگی دارد و منجر به مراقبت و حفاظت غیرضروری مردم از خودشان شده و آنها را از فعالیت‌های اجتماعی باز می‌دارد و سطح بی‌اعتمادی به دیگران را افزایش می‌دهد و در نهایت موجب کاهش و رکود کارکردهای اقتصادی و اجتماعی جامعه می‌شود (Darbanastaneh, 2013: 106).

به طور کلی، امنیت اجتماعی به قلمروهایی از حفظ حریم فرد مربوط می‌شود که به نحوی در ارتباط با دیگر افراد جامعه هستند و به نظام سیاسی و دولت مربوط می‌شود. این قلمروها می‌توانند زبان، نژاد، قومیت، اعتبار، نقش اجتماعی، کار، درآمد، رفاه، مشارکت سیاسی، آزادی، اعتقاد و ... باشند. در این میان، احساس امنیت، حاصل اعتماد به تعاریفی از زندگی است که هویت و هستی انسان بر مبنای آن سامان می‌گیرد. احساس امنیت دارای ویژگی‌هایی به شرح زیر می‌باشد:

- احساس امنیت ذهنی است.
- احساس امنیت به خودی خود قابل تعریف نیست و بر مبنای بود و نبود خطر، قابلیت تعریف می‌یابد.
- احساس امنیت یک فرآیند است، در طول زمان جریان دارد و در هر لحظه بر اساس برآورد خطر تغییر می‌پذیرد.
- این وجه امنیت (ذهنی) مهم‌تر از جنبه عینی آن است.
- احساس امنیت ضمن اطمینان به شناخت‌ها، هستی‌شناختی فرد را سامان می‌بخشد و پایه و بنیان وجود آدمی را در می‌نورد (Ahmadi et al, 2014: 111-112).

¹ -The physiological needs

² -The safety needs

³ -The belongingness and love needs

⁴ -The esteem needs

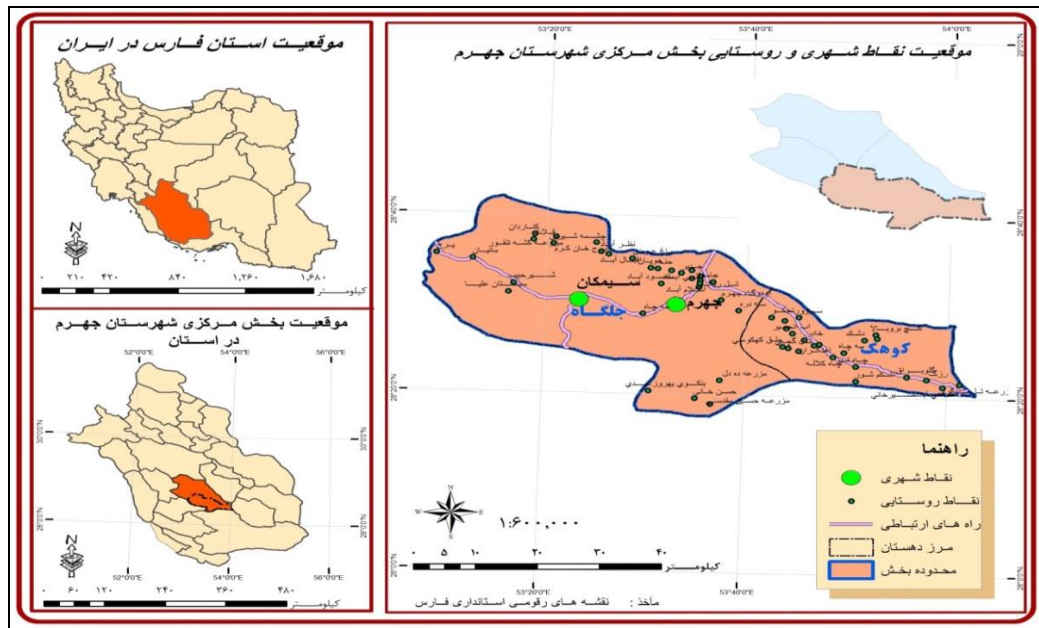
⁵ - The need for self – actualization

تحقیقات در کانادا و آمریکا نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی یک شرط لازم برای شکل‌گیری توسعه محله‌ای پایدار است؛ چرا که روابط و همبستگی درون شبکه‌ای [محله] را بهبود بخشیده و بدین ترتیب، دسترسی به منابع بیرونی را بهبود می‌بخشد (Dale and Newman, 2010). بر اساس تحقیقات انجام شده توسط زی‌یرش و همکاران در سال ۲۰۰۵ که در کتابی تحت‌عنوان «زندگی در محله و سرمایه اجتماعی: الزامات سلامت^۱» به چاپ رسید، این نتیجه حاصل گردید که داشتن درک مطلوبی از محله با مفاهیمی چون اعتماد، ایمنی و ارتباطات محله‌ای مرتبط است. به عکس، داشتن احساس منفی نسبت به بستر فیزیکی (به اندازه محیط اجتماعی)، به وضوح تأثیر بسزایی بر شکل‌گیری حس مکان دارند (Wood et al, 2012). میزان سرمایه اجتماعی (همبستگی اجتماعی)، به واسطه میزان اهمیتی که مردم برای زندگی در یک مکان امن و صمیمی قائل هستند، منعکس می‌شود (Litman, 2012). بدون تردید می‌توان گفت که از جمله دلایل شکست بسیاری از برنامه‌های توسعه روستایی در ایران، عدم توجه به مفهوم سرمایه اجتماعی در ابعاد گوناگون این برنامه‌ها است (Afrakhteh et al, 2014: 28).

مواد و روش تحقیق:

روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی-توسعه‌ای است. جامعه آماری شامل تعداد ۵۸۱۳ خانوار ساکن در ۷۴ روستای مورد مطالعه بوده و تعداد افراد روستاها بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰، تعداد ۲۲۹۴۷ نفر می‌باشد (Islamic Revolution Housing Foundation Jahrom Township, 2014). حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۵۰ نفر به دست آمد. نمونه‌گیری بر اساس طبقه‌بندی صورت گرفت و تعداد نمونه‌ها بر اساس سهم جمعیتی در هر روستا توزیع گردید که پرسشگری از آن‌ها به صورت تصادفی به عمل آمده است. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS از روش‌های آماری توصیفی (جداول توزیع فراوانی) و آمار استنباطی همچون آزمون خی دو، ضریب همبستگی کندال و رگرسیون چند متغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. متغیرهای مورد بررسی در این تحقیق شامل ابعاد رضایتمندی (۸ گویه)، ابعاد محیط فیزیکی (شش گویه)، تجربه جرم (سه گویه)، ابعاد اعتماد (هشت گویه) و ابعاد ویژگی‌های فردی (سن، جنس و سواد) به عنوان متغیرهای مستقل با استفاده از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای مورد بررسی قرار گرفت. سعی بر آن بوده تا رابطه متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (احساس امنیت) در این تحقیق سنجیده شود. برای تعیین پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ^۲ استفاده شد که ضریب محاسبه شده برای این پرسشنامه برابر ۰/۷۱ بود. برای بررسی روایی پرسشنامه نیز از روایی صوری استفاده شد.

منطقه‌ی مورد مطالعه، یعنی شهرستان جهرم، در نیمه جنوبی استان فارس بین ۵۲ درجه و ۴۵ دقیقه تا ۵۳ درجه ۸۵ دقیقه طول شرقی و ۲۸ درجه و ۲۰ دقیقه تا ۲۹ درجه و ۱۰ دقیقه عرض شمالی واقع شده است (Riahi and karaminasab, 2013: 64). این شهرستان، ۲۴۷ آبادی دارای سکنه، ۱۹۰۷۴ خانوار و ۸۱۸۸۶ نفر جمعیت قرار دارد. این شهرستان از سمت شمال به شهرستان‌های سروستان و شیراز، از سمت شرق به شهرستان‌های فسا و زرین‌دشت، از سمت جنوب به شهرستان لارستان و از سمت غرب به شهرستان‌های قیر و کارزین و فیروزآباد محدود می‌شود. مساحت آن ۵۲۲۹ کیلو مترمربع و برابر ۵/۴ درصد از کل وسعت استان فارس را در برمی‌گیرد (Annabestani and Akbari, 2012: 96) (شکل شماره ۱).

شکل ۱- موقعیت منطقه مورد مطالعه

یافته‌های تحقیق:

در جدول شماره ۱، میزان اعتماد اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه آورده شده است. بر این اساس، بالاترین میانگین مربوط به گویه «میزان اعتماد اهالی به یکدیگر» (۳/۲۶ درصد) می‌باشد. سپس گویه «چه اندازه مردم باید به مسئولان کمک کنند» (۳/۱۹ درصد)، گویه «چه اندازه اهالی یکدیگر را تحت نظر دارند؟» (۳/۱۱ درصد)، گویه «روستاییان تا چه اندازه در فعالیت‌های داوطلبانه داخل روستا (فعالیت‌های عمرانی، مراسم مذهبی، فعالیت‌های خیریه و ...) مشارکت می‌کنند؟» (۳/۰۴ درصد)، گویه «میزان مشارکت روستاییان در سایر فعالیت‌های مدنی» (۲/۳۵ درصد) و گویه «اتحاد و همکاری بین اهالی روستا» (۲/۰۹ درصد) در رده‌های بعدی قرار دارند. میانگین کلی میزان اعتماد اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه ۲/۸۳ درصد می‌باشد.

جدول ۱- میزان اعتماد اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه

اعتماد اجتماعی						
میانگین	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	روستاییان تا چه اندازه در فعالیت‌های داوطلبانه داخل روستا (فعالیت‌های عمرانی، مراسم مذهبی، فعالیت‌های خیریه و ...) مشارکت می‌کنند؟
۳/۰۴	۳۳/۶	۴۰/۸	۱۸	۷/۶		میزان اعتماد اهالی به یکدیگر
۳/۱۹	۴۹/۶	۳۳/۲	۱۶	۶/۴		چه اندازه مردم باید به مسئولان کمک کنند
۲/۳۵	۱۲/۸	۲۸/۴	۴۴	۱۱/۲	۳/۶	میزان مشارکت روستاییان در سایر فعالیت‌های مدنی
۳/۱۱	۳۸/۴	۴۰	۱۶/۴	۵/۲		چه اندازه اهالی یکدیگر را تحت نظر دارند؟
۲/۰۹	۱۴/۴	۲۱/۲	۳۴/۴	۱۹/۶	۱۰/۴	اتحاد و همکاری بین اهالی روستا

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

برای بررسی رابطه میان احساس امنیت و میزان اعتماد اجتماعی از آزمون همبستگی کندال استفاده شده است. نتایج جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که با توجه به ضریب همبستگی ۰/۲۱۴، و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰، که از سطح ۰/۰۵ کمتر می‌باشد، بین دو متغیر فوق رابطه معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۲- رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت

احساس امنیت / اعتماد	آزمون همبستگی کندال
۰/۲۱۴	ضریب همبستگی
۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری
۲۵۰	تعداد

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

با توجه به جدول شماره ۳ مشخص می‌شود که ۱۹ درصد پاسخگویان بیان داشته‌اند که در روستا کلاهبرداری وجود دارد؛ در حالی که ۸۱ درصد، کلاهبرداری، در روستای محل زندگی خود مشاهده نکرده‌اند. ۷۵ درصد پاسخگویان اظهار داشته‌اند که در روستای محل زندگی آن‌ها سابقه چک بلامحل و برگشتی وجود ندارد؛ ۲۵ درصد هم معتقدند که در روستای محل زندگی-شان، سابقه چک بلامحل و برگشتی را مشاهده کرده‌اند. ۷۲ درصد پاسخگویان بیان داشته‌اند که در روستاهای محل زندگی-شان سابقه میزان سرقت وجود ندارد.

جدول ۳- درصد تجربه مستقیم جرم

تجربه جرم	بلی	خیر
کلاهبرداری	۱۹	۸۱
چک بلامحل و برگشتی	۲۵	۷۵
میزان سرقت	۲۸	۷۲

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

برای بررسی رابطه میان عامل تجربه جرم و میزان احساس امنیت از آزمون خی دو استفاده شده است. نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد با توجه به معنی‌داری که از ۰/۰۵ بیشتر می‌باشد (۰/۱۴۵)؛ می‌توان گفت اختلاف معنی‌داری بین فراوانی‌های مشاهده شده و فراوانی‌های مورد انتظار وجود ندارد. بنابراین تفاوتی در احساس امنیت در بین کسانی که تجربه مستقیم جرم را داشته-اند؛ با افرادی که تجربه نکرده‌اند، وجود ندارد.

جدول ۴- رابطه بین تجربه جرم و احساس امنیت

سطح معنی‌داری	درجه آزادی	ضریب همبستگی	آزمون همبستگی
۰/۱۴۵	۴	۶/۸۲۵	خی دو

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

به منظور بررسی محیط فیزیکی از متغیر میزان روشنایی در شب استفاده کرده‌ایم. همچنین، برای بررسی رابطه دو متغیر رضایت از روشنایی معابر در روستاها و میزان احساس امنیت از آزمون همبستگی کندال استفاده کردیم. نتایج آزمون همبستگی نشان می‌دهد با توجه به ضریب همبستگی ۰/۱۱۲ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بین دو متغیر فوق رابطه وجود دارد. بدین معنی که با افزایش میزان رضایت از روشنایی معابر میزان احساس امنیت در پاسخگویان نیز افزایش می‌یابد. (جدول شماره ۵).

جدول ۵- رابطه میزان رضایت از روشنایی معابر و احساس امنیت

احساس امنیت / روشنایی	آزمون همبستگی کندال
۰/۱۱۲	ضریب همبستگی
۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری
۲۵۰	تعداد

* *Correlation is significant at the 0.05 level (1-tailed).* - منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

به منظور بررسی رابطه میزان رضایت از پلیس و میزان احساس امنیت از آزمون همبستگی کندال استفاده گردید. همان-طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، ضریب همبستگی دو متغیر، $0/165$ بوده و سطح معنی‌داری $0/000$ بوده که از $0/01$ کمتر است. بنابراین، بین دو متغیر فوق رابطه معنی‌داری وجود دارد. بدین معنی که هر چه رضایت روستاییان از پلیس افزایش یابد، میزان احساس امنیت نیز افزایش می‌یابد.

جدول ۶- رابطه میان احساس امنیت و رضایت از پلیس

احساس امنیت / رضایت	آزمون همبستگی کندال
	ضریب همبستگی
	سطح معنی‌داری
	تعداد

Correlation is significant at the 0.01 level (1-tailed). ** - منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

در مطالعه حاضر، متغیرهای تجربه جرم، اعتماد، محیط فیزیکی، رضایتمندی و متغیرهای زمینه‌ای (سن، جنس، سواد) به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده‌اند که سعی بر آن بوده تا رابطه آن‌ها با متغیر وابسته (احساس امنیت) سنجیده شود. اگر بخواهیم رابطه خطی موجود بین متغیر مستقل تحقیق را با متغیر وابسته مطالعه نماییم، از روش تحلیل رگرسیون استفاده می‌کنیم. در این روش، به مطالعه تأثیر متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته می‌پردازیم و به تبیین واریانس متغیر وابسته کمک می‌نماییم.

با توجه به جدول شماره ۷، مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها $0/706$ می‌باشد که نشان می‌دهد بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته همبستگی نسبتاً قوی وجود دارد؛ اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده (R^2_{adj}) که برابر با $0/47$ بوده که 47% درصد از کل تغییرات میزان اعتماد اجتماعی در بین پاسخگویان وابسته به متغیر مستقل ذکر شده می‌باشد.

جدول ۷- رگرسیون چند متغیره احساس امنیت

خطای استاندارد تخمین زده شده	ضریب تعیین چندگانه (R^2)	ضریب همبستگی چندگانه (R)
۱/۰۲۹	۰/۴۷۰	(a) ۰/۷۰۶

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

همان‌طور که جدول شماره ۸ نشان می‌دهد، تأثیر متغیرهای محیط فیزیکی، اعتماد، رضایتمندی بر احساس امنیت معنی‌دار است و تأثیر متغیرهای جنسیت، تحصیلات، تجربه جرم و سن معنی‌دار نیست. متغیرهای رضایتمندی با ضریب رگرسیونی $0/758$ و اعتماد با ضریب رگرسیونی $0/283$ بیشترین تأثیر را روی متغیر احساس امنیت دارند و متغیر محیط فیزیکی با ضریب رگرسیونی $0/197$ در رتبه بعدی قرار دارند. در مورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر نمود که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر رضایتمندی، میزان احساس امنیت فرد $0/758$ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت و افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر اعتماد $0/283$ انحراف استاندارد افزایش میزان احساس امنیت را به دنبال خواهد داشت.

جدول ۸- ضرایب تأثیرگذاری ابعاد هفت‌گانه بر احساس امنیت

متغیرها	ضرایب خام		ضرایب استاندارد	آماره t	معناداری
	B	انحراف معیار	ضریب بتا		
		۲/۰۲۱	۰/۴۰۵		
اعتماد	-۰/۳۸۶	۰/۱۰۶	-۰/۲۸۳	-۳/۶۲۶	۰/۰۰۰
رضایتمندی	۰/۸۴۰	۰/۰۸۶	۰/۷۵۸	۹/۷۷۶	۰/۰۰۰
محیط فیزیکی	۰/۲۴۷	۰/۱۰۳	۰/۱۹۷	۲/۳۹۵	۰/۰۱۸
تجربه جرم	-۰/۰۹۰	۰/۰۹۹	-۰/۰۶۵	-۰/۹۰۹	۰/۳۶۵
سن	-۰/۲۲۷	۰/۱۱۶	-۰/۱۸۰	-۱/۹۴۸	۰/۰۵۳
جنس	۰/۲۲۵	۰/۱۱۸	۰/۱۹۵	۱/۹۰۳	۰/۰۵۹
سواد	-۰/۱۲۱	۰/۱۰۳	-۰/۰۹۳	-۱/۱۸۱	۰/۲۴۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

نتیجه‌گیری:

در مطالعه حاضر، به ارزیابی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در مناطق روستایی بخش مرکزی- شهرستان جهرم پرداخته شد. بر این اساس، تجربه جرم، اعتماد، محیط فیزیکی، رضایتمندی و متغیرهای زمینه‌ای (سن، جنس، سواد) به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده‌اند که سعی بر آن بوده تا رابطه آن را با متغیر وابسته (احساس امنیت) در این تحقیق سنجیده شود. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۷۰۶ بوده و بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته همبستگی نسبتاً قوی وجود دارد؛ اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده (R^2_{adj}) که برابر با ۰/۴۷ است، بیانگر این است که ۴۷ درصد از کل تغییرات میزان اعتماد اجتماعی در بین پاسخگویان وابسته به متغیر مستقل ذکر شده می‌باشد. تأثیر متغیرهای محیط فیزیکی، اعتماد، رضایتمندی بر احساس امنیت معنی‌دار است و تأثیر متغیرهای جنسیت، تحصیلات، تجربه جرم و سن معنی‌دار نیست. متغیرهای رضایتمندی با ضریب رگرسیونی ۰/۷۵۸ و اعتماد با ضریب رگرسیونی ۰/۲۸۳ بیشترین تأثیر را روی متغیر احساس امنیت دارند و متغیر محیط فیزیکی با ضریب رگرسیونی ۰/۱۹۷ در رتبه بعدی قرار دارند. در مورد روابط این متغیرها می‌توان عنوان کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر رضایتمندی، میزان احساس امنیت فرد ۰/۷۵۸ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت و افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر اعتماد ۰/۲۸۳ انحراف استاندارد افزایش میزان احساس امنیت را به دنبال خواهد داشت. نتایج حاصل از آزمون همبستگی کندال نشان داد که بین دو متغیر احساس امنیت و میزان اعتماد اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین، با افزایش میزان رضایت از روشنایی معابر، میزان احساس امنیت در روستاها نیز افزایش می‌یابد. بعلاوه، با بررسی رابطه میزان رضایت از پلیس و میزان احساس امنیت، معلوم گردید ضریب همبستگی دو متغیر، ۰/۱۶۵ می‌باشد و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ بوده؛ بنابراین بین دو متغیر رابطه معنی‌داری وجود دارد. بدین معنی که هر چه رضایت پاسخگویان از رضایت از پلیس افزایش یابد، میزان احساس امنیت نیز افزایش می‌یابد. نهایتاً اینکه؛ برای بررسی رابطه میان عامل تجربه جرم و میزان احساس امنیت از آزمون χ^2 دو استفاده گردید. با توجه به میانگین تجربه جرم و سطح معنی‌داری که از ۰/۰۵ بیشتر می‌باشد، تفاوتی در احساس امنیت در بین کسانی که تجربه مستقیم جرم را داشته‌اند با افرادی که تجربه نکرده‌اند، وجود ندارد. می‌توان گفت که امنیت، پیش‌زمینه یک اجتماع سالم و احساس امنیت بستر ساز توسعه جوامع انسانی است و سعادت یک اجتماع در گرو حفظ و بقای امنیت و احساس ناشی از آن است. احساس امنیت، آرامش و آسودگی خاطری است که توجه به ابعاد مختلف آن می‌تواند ارتباطات و سرمایه‌های اجتماعی عظیمی که خود عاملی برای ثبات، آرامش و لذت از فضاهای روستایی است را به وجود آورد؛ به طور کلی، می‌توان نتیجه گرفت که احساس امنیت در محدوده مورد مطالعه در سطح بالایی قرار دارد.

References:

1. Afrakhtwh, h. azizi, a. mehralfiroozjani, m (2014). *The role of social capital in the development of county Chahardangeh*, *Journal of geographical sciences applied research*, N 34, pp 27-45.
2. Afshani, a, and Zakerimahaneh, R (2012), *A Comparative Study of women and men feel safe in the city of Yazd*, *Journal of Woman in Development and politics*, No. 3, PP. 145-162.
3. Afshar, Z (2006), *the assessment Social Security Women in Tehran*, MS Thesis of Tehran univesity, faculty of social sciences.
4. Ahmadi, M. charagi, M. Valaei, m (2014). *Analysis of factors affecting social security in rural areas with an emphasis on social capital Case study: Rural Middle marhemat abad, miandowab township*, *Journal of Housing and Rural Environment*, N 148, pp 109-119.
5. Annabestani, A, and Akbari, M (2012), *the evaluate guide plans its role in the development of villages from the perspective of the villagers (case study: jahrom township)*, *Journal of Research in Human Geography*, No. 82, PP. 93-110.
6. Azami, H, and Rusta, M (2012), *Assessment and Impact Analysis Inequality on social security, economic and political metropolis of Mashhad*, *Journal of Research in Human Geography*, No. 81, PP. 177-192.
7. Behiyan, SH, and Firoozabadi, A (2013), *Factors affecting the level of social security in urban areas (Case Study: Kerman City)*, *Journal urban sociology studies*, No. 6, PP. 103-122.
8. Dale, A. and Newman L. (2010): *Social Capital: A Necessary and Sufficient Condition for Sustainable Community Development? Community Development journal*, 45 (1): pp. 5-21.
9. Darbanastaneh, A. Asgari, H. Qorbani, F (2014). *Environmental analysis and zoning villagers feel safe Shirvan and Chardaval Township*, *Geographical planning of space Quarterly journal*, N 9, pp 105-127.
10. Ebrahimzadeh, I, Yari, M. Farahani, R. Sahraei, A (2012), *The feeling of security of the citizens and the police (case study: Zahedan City)*, *entezam –e-ejtemaei Quarterly*, 5, N 1, pp 7-36.
11. Ebrahimzadeh, I, Yari, M. Farahani, R. Sahraei, A (2012), *Analysis of the relationship between citizens and police performance sense of security; case study: police station 14 in Zahedan, national congress on border cities and strategy challenges, university of sistan and baluchestan*, pp 33-48.
12. Eftekhari, A (2002), *the structure and interpretation of security, Introduction to interpretation Methodology, strategic studies quarterly*, No. 15, PP. 11-30.
13. Fischer, Claude, (1982): *To Dwell among Friends*, Chicago, University of Chicago.
14. Garoosi, M, Safizadeh, H. Mirahmadi, M. Yazdani, M (2008), *Opinion in general practitioners, specialists and nurses about domestic violence*, *Scientific Journal of forensic medical*, N 4, pp 240-246.
15. Haghigatian, m (2014), *Women feel safe and some social factors affecting it (Case Study: women of Isfahan city)*, *Journal urban sociology studies*, No. 10, PP. 53-72.
16. Hasanzadeh samarin, T. Hemmati golabi, M. Masoodigazi, m (2014). *Review and explain the relationship between social capital and social security (case study: staff Golestan Province Governor)*, *security and social order strategic studie Quarterly*, N 1, pp 117-136.
17. Hiller, B. (1996): *Cities as Movement Systems*, *Urban Design International*, 1.
18. *Islamic Revolution Housing Foundation Jahrom Township* (2014).
19. Jalava, J. (2003): *From norms to trust the Luhmannian connections between trust and system. European journal of social theory*, 6 (2), 173-190. Doi: 10.1177/1368431003006002002.
20. Litman, T. (2012): *Community Cohesion as a Transport Planning Objective; Victoria Transport Policy Institute*, available at: www.vtpi.com.
21. Little, Jo. Ruth, P., and Kraack, A. (2005): *Women's fear of crime: A rural perspective*, *Journal of Rural Studies*, 221252-212.
22. Lotfi, S, Mollazadeh ganji, J. Ghadami, M. Shakeri, A (2013), *Evaluate the components of social capital and its impact on the security of women (Case Study: Region 3 Sari)*, *Sociological Studies of Youth Journal*, N 12, pp 137-150.
23. Mazloo, A (1993), *Motivation and Personality*, Translate by: Ahmad Rezvani, *Astane Qodse Razavi*, Mashhad.

24. Modiri, A (2006), *Crime, violence and feel safe in public spaces of the city, social welfare Quarterly*, N 22, pp 11-28.
25. Mohammadi, J. Moradipadook, M (2013), *the perception of women in urban areas (Case Study: region 5 and 13 of Isfahan)*, *Urban Sociological Studies Quarterly*, N 9, pp 155-172.
26. Mousavi, M, Hekmatnia, H. Ahmadidarini, H (2007), *Urbanization and security, the study of factors affecting the security of citizens Case Study: Maragheh City*, *Journal OF PEYKE NOOR*, N 3, Tehran.
27. Poorahmad, a, eyvazloo, M. hamed, m. eyvazloo, D. Rezaei, .F (2012), *Examine the relationship between religiosity and sense of security in urban and rural areas (Case Study: Kuhdasht Township, security and social order strategic studie Quarterly*, 1, N 1, pp 1-20.
28. Rafieyan, m, moayyedi, M. salmani, H. Tavangar, L (2012), *Evaluation citizens feel safe with the approach of the urban landscape (case Study: Evin area)*, *Journal of Studies on Iranian-Islamic City*, N 8, pp 55-68.
29. Rajabipoor, m (2005), *Introduction to the factors affecting the sense of security, explore the different aspects, a group of writers, public safety and police*, Tehran, university soci-sciences.
30. Riahi, v, and Karaminasab, S (2013), *evaluation of Districtsir function the physical development of the rural settlements (Case Study: district Kurdian jahrom township)*, *urban regional Quarterly*, No. 12, PP. 61-70.
31. Scheider, M.C., Rowell, T. and Bezdikian, V. (2002): *The impact of citizen perceptions of community policing on fear of crime: Findings from twelve cities. Police Quarterly*, 1(2): 212-271.
32. Sheykhbeygloo, R (2013). *Health components of biological effect on the tendency of migration of satellite settlements of Isfahan, geography and invironmental planning Quarterly*, , N 51, pp 215-228.
33. Wood, L. Giles-Corti, B. and Bulsara, M. (2012): *Street Apart: Does Social Capital Vary with Neighbourhood Design? Hindawi Publishing Corporation: Urban Studies Research, Volume 2012, Article ID 507503.*
34. Zangiabadi, A, and Zangeneh, M (2011), *Measurement of social security among the citizens of small towns and border (Case Study: KHAF City)*, *Danesh-e-entezami Quarterly*, No. 1, PP. 41-64.
35. Zarabi, A, Sharafi, Z. Zangeneh, M (2012), *Factors affecting the security of the citizens of the city of Mashhad with emphasis on police function and mass media, security and social order strategic studie Quarterly*, N 1, pp 105-123.
36. Ziari, K, Eyvazloo, D Eyvazloo, M. Rika, J (2013), *Comparative analysis of the sense of security in urban and rural areas (Case Study: Kuhdasht Township)*, *Journal of Rural Resarch*, N 1, pp 137-164.

